

*Колотуха О.В., доктор геогр. наук, доцент
Центральноукраїнський державний педагогічний університет ім. В. Винниченка,
okolotuh@ukr.net
Миргородська О.Л., канд. пед. наук, доцент
Льотна академія Національного авіаційного університету, olemur8@ukr.net*

ПРОБЛЕМИ ЛІТНЬОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Важливою соціальною проблемою сьогодення, яку повинна вирішити наша держава найближчим часом, є покращення здоров'я населення. На тлі соціальних негараздів, збільшення психологічного навантаження, нерационального харчування актуальною виглядає необхідність повноцінного відпочинку і оздоровлення підростаючого покоління – майбутнього української нації. Спеціалісти-медики відзначають, що здоров'я сучасних школярів в динаміці від I до XI класу є динамікою нездоров'я. Однією з причин такої ситуації є те, що зміст шкільних програм ускладнюється, а методика викладання навчальних курсів залишається здебільшого старою. Як наслідок – гіподинамія і викликані нею ожиріння, сколіози та інші захворювання. Короткозорість, алергія, збільшення кількості дітей з розладами нервової системи – явища характерні для сучасних школярів. З огляду на ситуацію, що склалася, на перше місце виходить необхідність фізичної рекреації – активного відпочинку і оздоровлення в здоровому природному середовищі.

В Кіровоградській області приділяється певна увага літньому відпочинку та оздоровленню дітей та юнацтва. В 2016 році на території області функціонувало лише 7 позаміських оздоровчих таборів з загальною кількістю менше 2000 місць, це приблизно 2% від загальної кількості школярів області (у 2001 році таких закладів діяло 14). Вочевидь цього явно недостатньо. Більшість таборів, які приймали дітей на літнє оздоровлення – це табори з денним перебуванням при загальноосвітніх школах. Функціонують вони дуже короткий проміжок часу – протягом червня місяця, однак саме сюди йде основне фінансування літнього відпочинку і оздоровлення. Тож вести мову про

повноцінний відпочинок, а тим більше оздоровлення дітей в них, не має сенсу. Такі табори слід враховувати лише як осередки літнього дозвілля учнів, а не як повноцінні заклади оздоровлення та відпочинку.

Для вирішення проблем змістовного відпочинку і оздоровлення учнівської і студентської молоді необхідним є долучення до вирішення цієї проблеми вчених, в першу чергу – фахівців-географів [1]. Для розвитку дитячо-юнацького та студентського відпочинку і оздоровлення в Кіровоградській області пропонуються заходи, зміст яких представлено нижче.

По-перше, забезпечити фінансову підтримку розвитку дитячо-юнацького відпочинку і оздоровлення шляхом збільшення частки державного фінансування, цільового виділення коштів на розвиток цієї справи, залучення коштів державних, громадських та благодійних організацій тощо.

По-друге, розширити мережу дитячих літніх оздоровчих таборів, туристських баз, будинків відпочинку в Кіровоградській області за рахунок використання існуючих оздоровчих закладів підприємств області. Провести перереєстрацію цих закладів з метою визначення їх придатності для оздоровлення дітей та юнацтва. За даними обласного управління статистики в області налічується близько 40 рекреаційно-туристських закладів із загальною місткістю більше 5 тис. місць. З них – закладів санаторного типу – 3, будинків і баз відпочинку – 34.

По-третє, провести для зацікавлених організацій Кіровоградської області конкурс на кращу туристсько-оздоровчу та туристсько-екскурсійну програму для дітей та юнацтва в літніх оздоровчих закладах з метою відбору кращих.

Четверте. Запровадити практику організації базових літніх оздоровчих наметових таборів на території Кіровоградської області, в Карпатах та інших регіонах України. Створити в туристських установах матеріально-технічну базу для розгортання таких таборів (намети, спальні мішки, килимки тощо). Вивчити та узагальнити досвід вже існуючих наметових таборів з метою їх більш широкого запровадження. Розробити змістовні програми активного літнього

відпочинку та оздоровлення в наметових таборах. Запровадити практику організації профільних туристських таборів – юних екологів, географів, етнографів, археологів, краєзнавців, туристів-водників, пішохідників, орієнтувальників, скелелазів або ж комплексних – як таких, що мають високий освітній, виховний та оздоровчий ефект – мовних, інтелектуальних тощо.

П'яте. Запровадити практику організації пересувних туристських таборів, більш широкого проведення категорійних та ступеневих туристських походів, туристсько-краєзнавчих експедицій, екскурсійних поїздок по території Кіровоградської області та в інших регіонах України як таких, що при мінімальних економічних витратах дають високий оздоровчий та виховний ефект.

Шосте. Розробити довготривалі комплексні програми туристсько-екскурсійного обслуговування учнівської та студентської молоді з урахуванням вікових особливостей та рівня їх знань. Запровадити практику проведення комплексних та навчальних екскурсій в межах шкільної програми в навчальний час, особливо для учнів сільських шкіл. Запровадити практику спеціалізованих обмінів дитячими і молодіжними групами між районами області, з іншими областями України, а в перспективі – розвиток міжнародних зв'язків із зарубіжними молодіжними та студентськими об'єднаннями.

Сьоме. Розширити мережу туристсько-краєзнавчих гуртків і об'єднань в містах, районах та загальноосвітніх школах області, створити осередки туристсько-краєзнавчої роботи в кожному районі області на базі існуючих позашкільних закладів. В програмах роботи туристсько-краєзнавчих гуртків передбачити літній заліковий туристський похід або експедицію. Втілення програми «один гурток – один похід» надасть можливість оздоровити кілька тисяч учнів. Розширити мережу профільних туристсько-краєзнавчих установ за рахунок відкриття в містах обласного підпорядкування станцій юних туристів. Створити сприятливі умови для розвитку матеріально-технічної бази дитячо-юнацького оздоровлення і туризму.

Восьме. Постійно проводити підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації туристсько-краєзнавчих кадрів з числа педагогів області на профільних курсах – директорів оздоровчих та профільних таборів, їх заступників з різних напрямів роботи, адміністративного персоналу таборів, керівників туристсько-краєзнавчих походів та експедицій, керівників туристсько-краєзнавчих гуртків та об'єднань тощо на базі обласного інституту післядипломної освіти.

Дев'яте. Відкрити на базі природничо-географічного факультету Центральноукраїнського державного педагогічного університету спеціальність «Туризм» для підготовки туристсько-краєзнавчих кадрів, екскурсоловів.

Десяте. Проводити науково-дослідну роботу з питань рекреаційної діяльності, дослідження рекреаційного потенціалу та рекреаційних ресурсів Кіровоградської області, розробки нових туристсько-краєзнавчих маршрутів по території області, запровадження нових нетрадиційних форм активного відпочинку учнівської молоді тощо шляхом відкриття науково-дослідної лабораторії на базі кафедри географії та геоекології ЦДПУ.

Одинадцяте. Відновити роботу обласної дитячої туристської бази в м. Кропивницькому при обласному центрі туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді для прийому дитячих туристських груп з районів області та переважного обслуговування сільських школярів. Відкрити дитячу туристську базу на Дніпрі в м. Світловодську.

Дванадцяте. Вивчити питання розширення меж і можливостей відпочинку та оздоровлення школярів області за рахунок осінніх, зимових та весняних канікул, організації змістовних екскурсійних поїздок впродовж навчального року тощо.

Тринадцяте. Запровадити рекламно-інформаційне забезпечення відпочинку та оздоровлення школярів області до рівня кожної загальноосвітньої школи області.

Реалізація представленої програми має створити умови для всеохоплюючого повноцінного літнього відпочинку та оздоровлення учнівської

молоді Кіровоградської області. Для цього необхідні залучення та централізація всіх коштів, що виділяються на дитяче оздоровлення. Урахування, в першу чергу, інтересів і бажань дітей. Зміна акцентів від елітного дорогого відпочинку окремої категорії дітей до масового недорогого, але ефективного відпочинку переважної більшості дітей нашої області.

Комплексне використання цих видів відпочинку та оздоровлення, широкий спектр запропонованих видів відпочинку від найдешевших до дорогих надасть можливість вибору засобів оздоровлення дітей для всіх верств населення, що особливо важливо в сучасних економічних умовах.

Програма дозволить зберегти та підтримати на належному рівні мережу оздоровчих закладів області, створить нові робочі місця, забезпечить сезонну зайнятість вчителів та студентської молоді.

Реалізація Програми в галузі туристсько-краєзнавчої діяльності сприятиме збереженню та розвитку систему дитячо-юнацького туризму в Кіровоградській області, допоможе відродженню екскурсійної справи на Кіровоградщині, сприятиме оцінці потенціалу існуючих історико-архітектурних та природних об'єктів на території області, збереженню їх для наступних поколінь.

Реалізація Програми надасть можливість започаткувати ефективну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації туристсько-краєзнавчих кадрів для повноцінного та якісного забезпечення рекреаційно-туристської діяльності в Кіровоградській області.

Науково-дослідна робота з питань оздоровлення, відпочинку і туризму дозволить детально дослідити рекреаційний потенціал Кіровоградської області, розробити нові туристсько-краєзнавчі маршрути територією області, запроваджувати нові нетрадиційні форми активного відпочинку молоді.

Список літератури

1. Обласна програма оздоровлення і відпочинку дітей, молоді та сімей з дітьми Кіровоградської області на 2007-2013 роки (автор – Колотуха О.В.) / Вісник Кіровоградської обласної ради. Рішення обласної ради. VIII сесія V скликання 30 березня 2007 року, Кіровоград: Центрально-Українське видавництво, 2007. – С. 27-50.